

Aan de slag met burgerparticipatie

Handvatten voor een goede samenwerking

Colofon

De brochure 'Aan de slag met burgerparticipatie' is een uitgave van Burgerkracht Limburg.

Sittard, Mercator 1, 6135 KW Sittard

T: 046 420 81 59

info@burgerkrachtlimburg.nl

www.burgerkrachtlimburg.nl

Bronvermelding

van der Heijden, A., Veenstra, M., Stoffers, E.

Burgerparticipatie in beleidsvorming en/of projecten.

Sittard: Burgerkracht Limburg; 2020.

Dit is een geactualiseerde versie.

© 2025, Burgerkracht Limburg

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

ZonMw

burgerkracht Limburg

Inhoudsopgave

- 3 Wat is burgerparticipatie?
- 5 **Deel 1: Aan de slag met burgerparticipatie**
Stappenplan
- 12 **Deel 2: Werkbladen**
Zelf aan de slag
- 18 **Deel 2: Het participatiespel**
Wat is de meerwaarde?
- 21 **Deel 4: In gesprek met burgers**
Er zijn verschillende niveaus van burgerparticipatie
Wat is de meerwaarde van burgerparticipatie?

Tools

- 30 Tips & Tricks: Randvoorwaarden
Burgerparticipatie
- 31 Wervingsprofiel opstellen
- 32 Waar vind je burgers die willen participeren?
- 33 Tips voor het eerste gesprek
- 34 Belemmeringen voor burgerparticipatie en
strategieën om ermee om te gaan
- 38 Trainingen

Burgerparticipatie

Wat is burgerparticipatie?

Burgerparticipatie is het betrekken van burgers bij (overheids)beleid, bijvoorbeeld door initiatieven, ideeën en denkracht van inwoners te faciliteren (bron: Movisie). Het gaat om betekenisvolle invloed van burgers op de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid of projecten, waarbij de mate van inbreng en de manier waarop kan variëren.

Participatie kan formeel zijn, zoals via een gemeentelijke participatieraad met wettelijk vastgelegde taken, of informeel, waarbij afspraken worden gemaakt zonder wettelijke verplichting. Deze brochure richt zich op het vormgeven van betekenisvolle, informele burgerparticipatie.

Waarom aan de slag met burgerparticipatie?

Door gelijkwaardig samen te werken met de burger (de gebruiker) in het proces kom je tot waardevolle inzichten. Zo kan je tijdens de implementatie al eventuele weerstanden oplossen of er rekening mee houden. We zien in de praktijk tal van voorbeelden waar het betrekken van burgers voor besluitvorming de kwaliteit en het draagvlak verbetert en aan de achterkant soms ook geld bespaard. Ook creëer je meer draagvlak door burgers in een vroeg stadium te betrekken. Als je burgerparticipatie wil gaan inzetten dan moet dit wel betekenisvol zijn. Burgers moeten daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen tijdens het proces.

Burgerparticipatie verbetert de kwaliteit, het draagvlak en de betrokkenheid van burgers bij projecten, middelen en besluiten die gevolgen hebben voor burgers.

Wij zijn al jaren aan de slag met burgerparticipatie en hebben ruime kennis en ervaring op welke manier je burgers het beste kan betrekken. Hiervoor hebben we diverse middelen ontwikkeld. We adviseren, trainen, coachen en begeleiden professionals die aan de slag willen met burgerparticipatie. En we coachen burgers die (willen) participeren in projecten.

Wat is het doel?

Als je aan de slag wilt met burgerparticipatie dan zul je vanaf het begin samen moeten werken met burgers. Ook zul je er rekening mee moeten houden dat je bepaalde adviezen kan overnemen. De inzet van burgerparticipatie biedt verschillende voordelen:

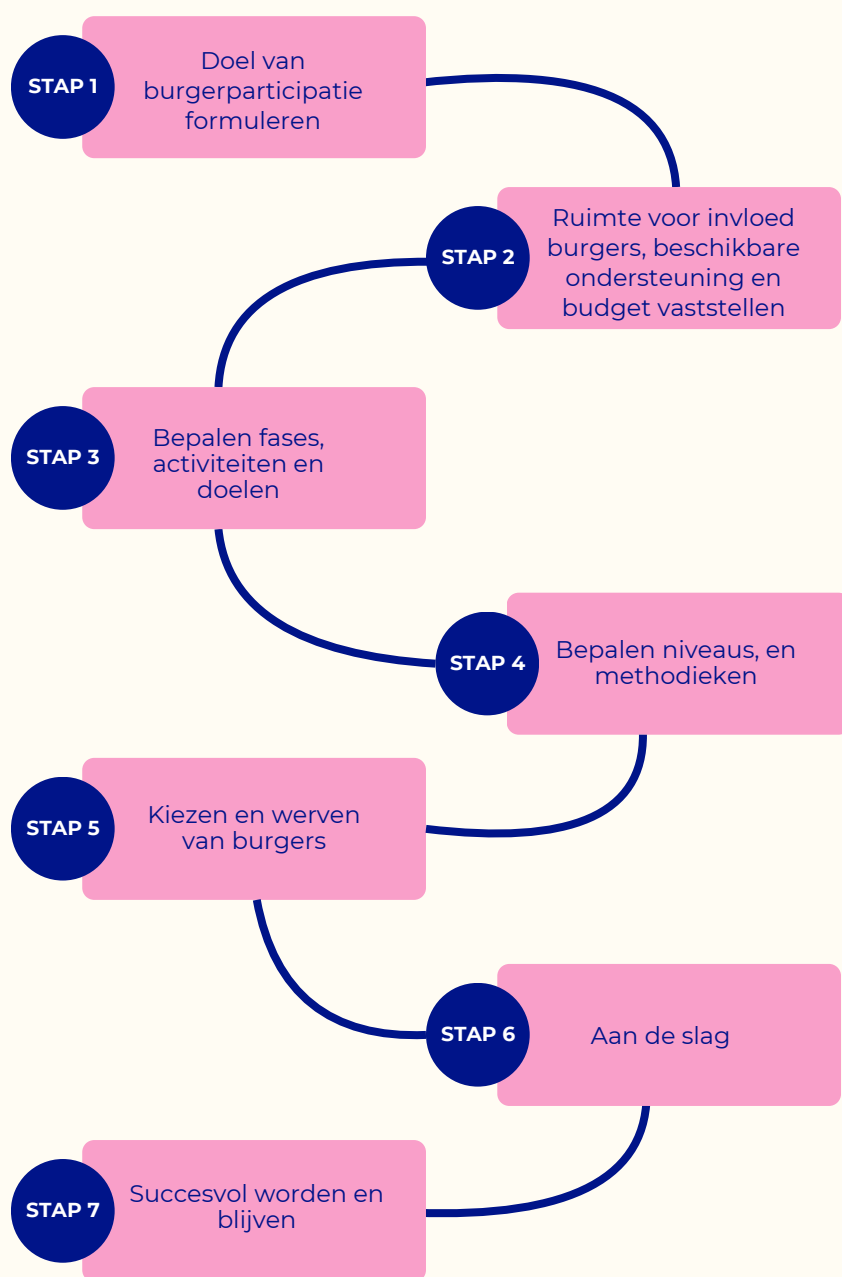
- Het verbetert de kwaliteit van het beleid en/of de projecten, doordat de expertise van de beleids- of projectmanager wordt aangevuld door de expertise en ervaringsdeskundigheid van de burgers. Het heeft een ethische meerwaarde: verantwoord om burgers mee te nemen in beslissingen die over hen gaan.
- Het heeft een empowerende meerwaarde. Door het betrekken van burgers maak je optimaal gebruik van hun kennis, kwaliteiten en talenten. Dit verhoogt de betrokkenheid en het gevoel van gelijkwaardigheid.
- Het kan kosten besparen. Doordat je aan de voorkant al de 'weerstanden' of 'knelpunten' analyseert en weghaalt, verbeter je het proces al aan de voorkant. Hierdoor is het eindproduct duurzamer. Je bent een specialist in jouw vakgebied. Hierdoor kan je 'vakblind' worden. Door op een andere manier naar zaken te kijken, komen er nieuwe ideeën en oplossingen die jou als organisatie echt verder helpen.

1. Aan de slag

Aan de slag met burgerparticipatie

Selecteer voor de eerste stap al burgers die mee kunnen en willen denken over burgerparticipatie in beleidsvorming en/of projecten. Zij kunnen vanuit burgerperspectief meedenken over het inrichten van burgerparticipatie. Deze burgers hoeven niet dezelfde burgers te zijn als diegene die later in de beleidsvorming en/of projecten participeren. Middels het stappenplan moet namelijk nog ontdekt worden welke expertise en vaardigheden de burgers die participeren nodig hebben en dus wat voor burgers er nodig zijn. Voor deze eerste stappen kun je het beste burgers uit je netwerk kiezen die al ervaring hebben met participeren en vanuit die ervaring kunnen meedenken.

Zie hieronder de stappen die worden doorlopen in deze brochure. Na iedere stap kun je zelf aan de slag gaan in het werkblad.

STAP 1

Doel van burgerparticipatie formuleren

Formuleer je doel

De eerste stap is gezet! Je wilt aan de slag met burgerparticipatie. Het is goed om voor jezelf vast te leggen waarom je burgers wilt betrekken. En wat je ermee wilt bereiken. Zodat je burgerparticipatie doelgericht kan inzetten. Dit is ook van belang om je mede projectleden of organisatie mee te nemen in het **belang van burgerparticipatie***.

***Zie pagina xx 'meerwaarde van burgerparticipatie'**

Voorbeeld casus - Doel

Gemeente X wil het beleid voor de komende 4 jaar actualiseren m.b.t. mantelzorg en informele zorg, omdat het huidige beleid afloopt. De insteek is om dit nieuwe beleid op basis van de wensen en behoeften van mantelzorgers binnen de gemeente vorm te geven.

Doel: Beleid laten aansluiten bij de behoeften van de mantelzorgers en (zorg)vrijwilligers.

Aan de slag!

Formuleer nu jouw doel bij stap 1 op het werkblad, zie pagina 13

STAP 2

Ruimte voor invloed burgers vaststellen

Hoeveel invloed kunnen burgers uitoefenen?

Voordat je start, moet er goed gekeken worden naar de ruimte van invloed, waarbij factoren zoals de (wettelijke) kaders, (in)formele regels, de houding van stakeholders, tijd, menskracht en geld bepalen in hoeverre burgers invloed kunnen uitoefenen. Zorg dat dit helder is, zodat de verwachtingen van beide kanten duidelijk zijn. Benadruk dat er randvoorwaarden zijn om burgerparticipatie tot een succes te maken, waarbij je kunt verwijzen naar de **tool*** die hiervoor beschikbaar is.

***Zie pagina xx 'Tips & Tricks: Randvoorwaarden Burgerparticipatie' voor de tool.**

Voorbeeld casus - invloed

Gemeente X wil het beleid voor de komende 4 jaar actualiseren m.b.t. mantelzorg en informele zorg. Ruimte van invloed: Burgers kunnen hun ervaringen delen, wensen uitspreken en advies geven maar uiteindelijk heeft de gemeente de regie en eindverantwoordelijkheid in het vaststellen van het beleid. Er zijn wettelijke kaders waarbinnen het beleid moet passen.

Voorbeeld casus – geld, tijd, menskracht

Gemeente X wil het beleid voor de komende 4 jaar actualiseren m.b.t. mantelzorg en informele zorg. Geld, tijd, menskracht: Er zijn 2 beleidsmedewerkers verantwoordelijk. Ze hebben een werkplan met x aantal uren. Er is x aantal uur en budget gereserveerd voor burgerparticipatie. Ze vergoeden geen alleen reiskosten en verzorgen een lunch voor de participanten.

Aan de slag!

Vul stap 2 in op het werkblad, zie pagina 13

STAP 3

Bepalen fases, activiteiten en doelen

Betrek burgers daar waar ze betekenisvol kunnen zijn. Beschrijf in je projectplan wanneer en hoe je burgers wilt betrekken.

- Welke fases heeft de beleidsvorming en/of het project? Wat is de huidige fase en wanneer worden belangrijke beslissingen genomen?
- Welke activiteiten vinden er per fase plaats?
- Met welk doel wil je burgers in deze fase en bij deze activiteiten betrekken? Draagt participatie bij aan het einddoel?

Voorbeeld casus – Fases, activiteiten, doelen

Gemeente X wil het beleid voor de komende 4 jaar actualiseren m.b.t. mantelzorg en informele zorg.

Aan de slag!

Vul stap 3 in op het werkblad, zie pagina 14

Bijvoorbeeld een gemeente wil beleid actualiseren met betrekking tot mantelzorg en informele zorg. Voorbeeldcasus voor Gemeente X - Hierin is stap 3 voor de voorbeeldcasus uitgewerkt.

Fasen*	Activiteit per fase**	Doel van participatie per activiteit**
Voorbereiding	Plan van aanpak maken om het beleid te actualiseren en hoe de burgers te betrekken.	Betekenisvolle participatie binnen het project borgen
Uitvoering	Ervaringen van een brede groep burgers ophalen	Perspectief van de doelgroep (niet individuen) meenemen in het mantelzorgbeleid
	Voorlopig beleid opstellen en toetsen onder burgers	Controleren of het perspectief van de doelgroep goed geborgd is in het mantelzorgbeleid.
Evaluatie	Evalueren hoe het proces tot actualisatie van het beleid en samenwerking met burgers hierin is verlopen	Leren hoe je burgers bij het opstellen van beleid kan betrekken
	Evalueren hoe mantelzorgers het nieuwe beleid ervaren	Toetsen of het daadwerkelijk aansluit bij de behoeften van mantelzorgers.
Disseminatie	Het bekendmaken aan het geactualiseerde beleid binnen de gemeente bij de relevante stakeholders.	Draagvlak creëren voor het geactualiseerde beleid.

Tip

Vroege betrokkenheid van burgers vergroot hun gevoel van eigenaarschap, versterkt de betrokkenheid en verhoogt de motivatie om bij te dragen aan beleidsvorming en projecten.

*Fasen kunnen bijvoorbeeld voorbereiding, uitvoering, evaluatie en disseminatie omvatten, of specifieker zijn zoals het schrijven van een projectplan, samenstellen van een projectteam, of ontwikkelen van een interviewgide.

**Per fase kunnen meerdere activiteiten worden genoemd.

***Het doel van participatie kan per activiteit hetzelfde zijn, maar in sommige fases of activiteiten kan participatie geen meerwaarde hebben en wordt ervoor gekozen dit achterwege te laten.

STAP 4

Bepalen niveaus

Er zijn een aantal niveaus die de mate van invloed weergeven. Hiervoor wordt als basis de participatieladder van 'Arnstein' in aangepaste vorm gebruikt.

Verschillende niveaus:

INFORMATIE: Burger weet mee.

CONSULTATIE: Burger denkt en praat mee.

ADVISERING: Burger adviseert, professional beslist

PARTNERSCHAP: Burger beslist en doet mee.

REGIE: Burger bepaalt en professioneel ondersteunt.

Aan de slag!

Vul nu zelf de tabel in bij stap 4 op het werkblad, zie pagina 14

Bijvoorbeeld een gemeente wil beleid actualiseren met betrekking tot mantelzorg en informele zorg.

Voorbeeldcasus voor Gemeente X - Hieronder vind je een tabel waarin stap 4 voor dit project is uitgewerkt.

Fasen*	Activiteit per fase**	Doel van participatie per activiteit**	Niveau	Methodieken	Wie of welke (groep) burger(s) (zie stap 5)
Voorbereiding	Plan van aanpak maken om het beleid te actualiseren en hoe de burgers te betrekken	Betekenisvolle participatie binnen het project borgen	Advisering	Schriftelijke feedback Mondelinge feedback tijdens bijeenkomst	Belangen-behartiger Ervaringsdeskundigen met ervaring met participeren
Uitvoering	Ervaring van een brede groep burgers ophalen	Perspectief van de doelgroep (niet individuen) meenemen in het mantelzorgbeleid	Consultatie	Groepsgesprek met beleidsmedewerker en burgers	Ervaringsdeskundigen Belangen-behartigers
	Voorlopig beleid opstellen en toetsen onder burgers	Controleren of het perspectief van de doelgroep goed geborgd is in het mantelzorgbeleid.	Advisering		
Evaluatie	Evalueren hoe het proces tot actualisatie van het beleid en samenwerking met burgers hierin is verlopen	Leren hoe je burgers bij het opstellen van beleid kan betrekken	Advisering	Individuele gesprekken met een aantal burgers	Deelnemers vorige fasen
	Evalueren hoe mantelzorgers het nieuwe beleid ervaren	Toetsen of het daadwerkelijk aansluit bij de behoeften van mantelzorgers.	Consultatie	Vragenlijst onder mantelzorgers	Ervaringsdeskundigen uit gemeente
Disseminatie	Het bekendmaken van het geactualiseerde beleid binnen de gemeente bij de relevante stakeholders	Draagvlak creëren voor het geactualiseerde beleid.	Partnerschap	Voorlichtingsbijeenkomsten bij relevante stakeholders	Deelnemers vorige fasen

STAP 5

Bepaal welke methodieken je toepast

Er zijn verschillende manieren om burgers te betrekken. Bijvoorbeeld via een dorpsraad, online vragenlijsten, ervaringsdeskundigen, interviews, praat mee tafels, etc. De methodiek moet aansluiten bij je doelgroep en het doel. Bekijk dit ook per fase.

Aan de slag!

Vul nu zelf de tabel in bij stap 5 op het werkblad, zie pagina 15

Voorbeeld casus – Methodiek bepalen

Gemeente X wil het beleid actualiseren met betrekking tot mantelzorg en informele zorg.

Hieronder vind je een tabel waarin stap 5 voor dit project is uitgewerkt.

Niveau	Informatie	Consultatie	Advisering	Partnerschap	Regie
Rol burger	Informatie ontvanger	Ervaring delen	Adviseur (gevraagd en ongevraagd)	Samenwerkings-partner	Bestuurder, opdrachtgever
Expertise en vaardigheid burger(s)	Informatie tot zich nemen	Eenmalig delen van zijn of haar eigen ervaring	Samenwerkings-partner voor een langere periode. Eigen ervaringen en andere ervaringen van andere om kunnen zetten in advies.	Overstijgend kunnen denken, zich binden voor een langere periode	Overstijgend kunnen denken, bindt zich voor een langere periode
Voorbeelden methodiek (zie stap 4b)	Symposium of voorlichtingsavond bezoeken	Interview, focusgroepdiscussie, wereldcafé, vragenlijst	Lid van advies, adviesgroep	Stuurgroep, medezeggenschapsraad, lid projectgroep	Workshop geven, communicatiemateriaal ontwikkelen

STAP 6

Aan de slag met geworven burgers

Als je met deze stap aan de slag gaat dan weet je welke methode(n) je gaat inzetten. Op basis daarvan wordt je doelgroep inzichtelijk. Heb je een groep burgers nodig, een ervaringsdeskundige? Of adviesgroep of een groep wijkbewoners?

Nu ga je inzichtelijk maken wat je van de burger of groep verwacht. Dit doe je aan de hand van de niveaus van participatie in kaart te brengen.

Een hulpmiddel hiervoor is '**het participatiespel**'.

Voorbeeld casus – Methodiek bepalen

Gemeente X wil het beleid voor de komende 4 jaar actualiseren m.b.t. mantelzorg en informele zorg.

Aan de slag!

Vul nu zelf de tabel in bij stap 6 op het werkblad, zie pagina 17

Hieronder de ingevulde matrix op basis van het voorbeeld van mantelzorg.

Niveau Fasen van beleid en/of project	Informatie (burger weet mee)	Consultatie (burger denkt en praat mee)	Adviseren (burger adviseert professional beslist)	Partnerschap (burger beslist en doet mee)	Regie (burger bepaalt, professional ondersteunt)
Voorstelling opstellen werkplan			 1 2		
Uitvoering, ervaring ophalen bij een brede groep burgers		 3 2		 *	
Uitvoering, Voorlopig beleid opstellen en toetsen bij burgers			 4 4		
Evaluatie proces			 4 4		
Evaluatie uitkomst		 5			

 adviseur Burgerkracht Limburg,
betrokken bij Platform Mantelzorg Limburg

 mantelzorgers met ervaring participeren

 ervaringsdeskundigen, mantelzorgers uit gemeente
speciaal geselecteerd om mee te denken op adviesniveau

 ervaringsdeskundige, alle mantelzorgers uit gemeente

1. schriftelijke feedback geven (op werkplan of eindrapport)
2. mondelingen feedback geven (op werkplan)
3. deelnemen aan focusgroepdiscussie
(over huidige mantelzorgbeleid en kansen)
4. deelnemen aan vergadering (over beleid of proces)
5. enquête invullen

*ook kan je ervoor kiezen om samen met mantelzorgers die meer ervaring hebben in het participeren interviews te doen bij andere mantelzorgers om ervaring op te halen. Dan heb je in de uitvoeringsfase ook participatie op partnerschapsniveau.

Succesvol worden en blijven

Je bent aan de slag met burgerparticipatie, het project loopt. Maar hoe houd je burgers betrokken?

- Blijf betrokken burgers informeren, ook als je geen nieuws hebt.
- Evalueer tussentijds. Wat loopt er goed? Wat kan er beter?
- Vraag aan de burger of ze nog hulp nodig hebben.
- Toets regelmatig de verwachtingen via de PDCA (Plan, Do, Check en Act)-cirkel toe te passen.
- Ben altijd open, transparant, eerlijk en respectvol.

Tips voor succes:

- Geven burgers advies? Koppel dan terug wat je met het advies doet. Mocht je er niets mee doen, beargumenteer dan waarom en koppel dat ook terug. Dan weet de burger dat je hem of haar serieus neemt en zal deze bereid zijn om te blijven participeren.
- Erken de bijdragen van de burgers die participeren op passende wijze. Het realiseren van snel zichtbare resultaten kan burgers motiveren om betrokken te blijven. Ze zien dan effect van hun inbreng, dit hoeft geen eindresultaat te zijn maar kunnen ook positieve resultaten zijn in het proces.
- Het is ook goed om tegenvallende resultaten te communiceren. Probeer je project onder de aandacht van de pers te brengen. Mocht je project in de pers komen, zorg er dan ook voor dat je je waardering uit spreekt naar de burgers. Als je nog (meer) burgers zoekt kun je dat ook aangeven.

2. Werkblad

Dit werkblad helpt je om het stappenplan te doorlopen voor je eigen casus.

Stap 1: Doel van burgerparticipatie formuleren

Formuleer het doel van burgerparticipatie:

Stap 2: Ruimte voor invloed burgers vaststellen

Omschrijf de ruimte voor inspraak en het budget en de ondersteuning die beschikbaar zijn:

Het budget en de ondersteuning die beschikbaar zijn:

Stap 3: Bepaal in welke fase(s) en activiteiten van beleidsvorming en/of projecten je burgers wilt betrekken en met welk doel.

Vul in onderstaande tabel de kolommen met stap 3 in.

Fasen* stap 3	Activiteiten per fase (stap 3)	Doel van participatie per activiteit (stap 3)	Niveau (stap 4)	Methodieken (stap 4)	Wie of welke (groep) burger(s) (stap 5)
Vorbereiding					
Uitvoering					
Interventie					
Evaluatie					
Disseminatie					

Stap 4: Bepaal welke niveaus en methodieken van burgerparticipatie je wilt toepassen.

In de vorige stap heb je per fase de activiteiten en het doel van participatie aangegeven. Nu ga je kijken naar welke niveaus van participatie (4) en methodieken (4) erbij horen.

Vul in bovenstaande tabel de kolommen met stap 4 in.

Stap 5: Werven van Burgers

Vul in de tabel de kolom met stap 5 in.

Omschrijf wie of welke (groep) burgers je zoekt:

Omschrijf hoe je deze (groep) burgers het beste kunt bereiken:

Maak een wervingsprofiel

Wervende titel (wie je zoekt):

Beschrijving van het beleid, project of de ontwikkeling en de organisatie

(naam organisatie en project, aanleiding, kort en bondig)

Rol burgervertegenwoordiger (hoofdtak en de methode)

Investering van de burgervertegenwoordiger (tijd per taak en duur project)

Profiel burgervertegenwoordiger

(wat voor burger je zoekt. Vb. ervaring, competenties, achtergrond)

Wat bieden wij (wat de burger terug krijgt)

Meer weten of geïnteresseerd in deelname? (vermelden contactpersoon voor burger)

Stap 6: Aan de slag met de geworven burgers

Vul het spelbord van het participatiespel in.

Niveau	Informatie	Consultatie	Adviseren	Partnerschap	Regie
Vorbereiding					
Uitvoering					
Evaluatie					
Disseminatie					

3. Het participatiespel

Het Participatiespel

Er zijn verschillende manieren om burgers te betrekken bij het opstellen van nieuw beleid of een project. Wij hebben een 'participatiespel' ontwikkeld waarmee we samen met (maatschappelijke) organisaties en burgers aan de slag gaan. Met als doel om tot echte **betekenisvolle burgerparticipatie** te komen.

Het participatiespel is een **hulpmiddel** om de **dialogoog** tussen **burgers** en **professionals** op gang te brengen. Het wordt gespeeld door de professionals en de burgers die samen aan de slag gaan met **beleidsvorming** of een **project**. Het spel **stimuleert** het uitspreken en formuleren van elkaars verwachtingen. Dit verkleint de kans op onduidelijke communicatie of verwachtingen tijdens het project. Door samen te bespreken waar de participant gaat participeren krijgt de professional ook **zicht** op de **behoeftes**, **belastbaarheid** en **vaardigheden** van de participant.

Lees hier meer over
het participatiespel

Wat is de meerwaarde van het Participatiespel?

Door samen het spel te spelen stel je (on)bewust de juiste vragen. Deze vragen zorgen ervoor dat je samen de behoeften van alle betrokkenen en het doel van de samenwerking helder krijgt. Het participatiespel zorgt ervoor dat de verwachtingen helder zijn en dat er constructief gestart kan worden met burgerparticipatie. Het haalt aan de voorkant mogelijke onduidelijkheden weg.

Bordspel
2-6 personen

Vloerspel
vanaf 6 personen

Als we aan de slag gaan met het participatiespel dan kunnen de burgers die in het project participeren al gekozen zijn. Dat hoeft echter niet; het is ook mogelijk andere mensen vanuit burgerperspectief aan het participatiespel mee te laten doen. Alle betrokkenen krijgen inzicht in wie wanneer welke invloed uitoefent. Dit zorgt voor duidelijke verwachtingen over en weer. Het is namelijk nogal een verschil of je bijvoorbeeld adviseert, of meebeslist.

4. In gesprek met burgers

Wij vinden het belangrijk dat de stem van burgers wordt gehoord bij beslissingen die over hen gaan. Daarom gaat Burgerkracht regelmatig in gesprek met burgers over uiteenlopende onderwerpen.

Burgerparticipatie kun je op verschillende manieren inzetten. Het is per project of beleidsvorming verschillend. Je kunt interviews afnemen, een online enquête inzetten, praat mee tafels organiseren, etc. We kunnen je helpen met de inzet van de juiste vorm.

Wat is het doel van burgerparticipatie?

Als je aan de slag wilt met burgerparticipatie dan zul je burgers al vanaf het begin van het project moeten betrekken. Ook zul je er rekening mee moeten houden dat je bepaalde adviezen kan overnemen. De inzet van burgerparticipatie biedt verschillende voordelen:

- Het **verbetert de kwaliteit** van het beleid en/of de projecten, doordat de expertise van de beleids- of projectmanager wordt aangevuld door de expertise en ervaringsdeskundigheid van de burgers.
- Het heeft een **ethische meerwaarde**: ethisch verantwoord om burgers mee te nemen in beslissingen die over hen gaan.
- Het heeft een **empowerende meerwaarde**. Door het betrekken van burgers maak je optimaal gebruik van hun kennis, kwaliteiten en talenten. Dit verhoogt de betrokkenheid en het gevoel van gelijkwaardigheid.
- Het kan **kosten besparen**. Doordat je aan de voorkant al de 'weerstand' of 'knelpunten' analyseert en weghaalt, verbeter je het proces al aan de voorkant. Hierdoor is het eindproduct duurzamer.
- Je bent een specialist in jouw vakgebied. Hierdoor kan je 'vakblind' worden. Door op een andere manier naar zaken te kijken, komen er nieuwe ideeën en oplossingen die jou als organisatie echt verder helpen.

Er zijn verschillende niveaus van burgerparticipatie:

Informatie

Geen actieve vorm van participatie maar wel belangrijk om mee te nemen hoe en wie je informeert. Informeren is een randvoorwaarde voor participatie. ➡ **Burger weet mee**

Consultatie

Je vraagt eenmalig naar ervaringen met bepaalde diensten of voorzieningen. ➡ **Burger denkt en praat mee.**

Advisering

Je vraagt gericht advies en koppelt terug wat je met het advies hebt gedaan. **Burger adviseert, ➡ professional beslist.**

Partnerschap

Je gaat samen aan de slag met beleidsvorming en/of een project waarbij expertise en ervaring aanvullend aan elkaar zijn en er samen beslissingen worden genomen. ➡ **Burger beslist en doet mee**

Regie

De burger heeft de regie over een specifieke fase en/of activiteit binnen de beleidsvorming en/of het project. ➡ **Burger bepaalt, professional ondersteunt.**

- ☒ Het verbetert de kwaliteit van beleid en projecten. Het sluit beter aan bij de leefwereld van de burger.
- ☒ Doordat de stem van de burger wordt gehoord, kan er ingespeeld worden op de wensen en behoeftes van de burgers.
- ☒ Het verkleint de kloof tussen burgers en professionals. Men krijgt meer begrip voor elkaar.
- ☒ Het is ethisch verantwoord om burgers te betrekken bij beslissingen die over hen gaan.
- ☒ Participatie versterkt saamhorigheid. Burgers ontwikkelen een gemeenschappelijke opvatting over het algemeen belang.
- ☒ Burgers leren vaardigheden door te participeren.
- ☒ Burgers worden in staat gesteld om optimaal gebruik te maken van hun talenten, vaardigheden, kennis en capaciteiten. Dit zal hen persoonlijk ook versterken.

- ☒ Het vergroot het draagvlak omdat het nieuwe beleid of project beter aansluit bij de leefwereld van de burgers.
- ☒ Het vermindert kosten omdat bijstelling achteraf niet nodig is. De Burger vanaf het begin is meegenomen.
- ☒ Het kan conflicten tussen verschillende belangengroepen oplossen.
- ☒ Het genereert ideeën of informatie van burgers die bruikbaar zijn voor de organisatie.
- ☒ Een soepelere implementatie omdat de burgers die participeerden achter het beleid of project staan, actief helpen en dit ook uitdragen.
- ☒ Het helpt bij de reflectie op mogelijke maatschappelijke en ethische consequenties van het project of beleid.
- ☒ Doordat verschillende partijen participeren wordt er overeenstemming en betrokkenheid opgebouwd.
- ☒ Het behoudt geloofwaardigheid en wetmatigheid omdat burgers inzichtelijk maken hoe beslissingen en besluiten worden genomen.
- ☒ Het bespaart kosten wanneer betrokken burgers ook taken uitvoeren..

- ☒ De genomen beslissingen sluiten beter aan bij de leefwereld van de burgers.
- ☒ De mening en waardes van de burgers worden meegenomen bij het maken van beslissingen.
- ☒ Burgers kunnen zelf actief bijdragen en meedenken.
- ☒ Door te participeren help je andere burgers.
- ☒ Biedt mogelijkheden om iets te doen aan onvrede of aan de huidige situatie.
- ☒ Je doet nieuwe ervaring op.
- ☒ Je treedt op als toezichthouder en waakt over de belangen voor de burgers in het beleid of project.

Tools

We hebben verschillende tools ontwikkeld die je helpen bij het inzetten van burgerparticipatie.

Hoe zorg je ervoor dat de inzet van burgerparticipatie een succes wordt? Hou dan in je project rekening met een aantal randvoorwaarden.

Praktische tips

- ☐ Begroot extra tijd voor professionals zodat zij eventueel burgers kunnen ondersteunen;
- ☐ Begroot extra geld voor onkostenvergoedingen voor de burgers zoals reiskosten, parkeerkosten en eventueel een lunch;
- ☐ Zorg voor een toegankelijke locatie (bijv. rolstoeltoegankelijk, OV);
- ☐ Zorg ervoor dat de informatie die de burger nodig heeft makkelijk beschikbaar is. Let hierbij ook op makkelijk leesbare documenten (begrijpelijkheid, lettertype);
- ☐ Overleg de tijdstippen van vergaderen met de burgers. (Bijv. Als je mantelzorgers nodig hebt, is het niet handig om hen in de ochtend te laten komen. Meestal hebben ze dan de meeste zorgtaken).

vink af van welke tips al gebruik worden gemaakt

Hoe zorg je ervoor dat de inzet van burgerparticipatie een succes wordt? Hou dan in je project rekening met een aantal randvoorwaarden.

Inhoudelijke tips

- ☐ De burger participeert op een manier die waardevol is;
- ☐ Het onderwerp (beleid of project) beïnvloedt of heeft betrekking op het leven van de burger;
- ☐ Het proces is goed georganiseerd en de verwachtingen zijn helder;
- ☐ De burger is voldoende geïnformeerd en er is interactie tussen de organisatie en de burger;
- ☐ Burgers hebben daadwerkelijk invloed op het proces. Er wordt duidelijk aangegeven wat er met hun advies wordt gedaan.
- ☐ Burgers worden zo vroeg mogelijk in het proces betrokken zodat ze van meerwaarde kunnen zijn.

✓ vink af van welke tips al gebruik worden gemaakt

Hoe zorg je ervoor dat de inzet van burgerparticipatie een succes wordt? Hou dan in je project rekening met een aantal randvoorwaarden.

Aanvullende tips

- ☐ Het uitgangspunt is gelijkwaardigheid. De mening van de burger is net zo belangrijk als die van de overige leden van de projectgroep;
- ☐ Er vindt regelmatig een evaluatie plaats;
- ☐ Burgers worden getraind/ondersteund in hoe zij op een manier die bij hen past hun inbreng kunnen leveren in zo'n participatieproces
- ☐ Er wordt een participatietraining aangeboden aan de burger;
- ☐ Er worden minimaal 2 burgers betrokken tijdens het proces. Zodat ze een krachtigere stem hebben, een maatje hebben en bij mogelijke afwezigheid het burgerperspectief toch gewaarborgd is

✓ vink af van welke tips al gebruik worden gemaakt

Als je weet waar je de doelgroep kunt bereiken kan je aan de slag met het wervingsprofiel. Onderstaand een voorbeeld gebaseerd op de casus van de gemeente.

Voorbeeld casus van de gemeente:

Gemeente X wil het beleid voor de komende 4 jaar actualiseren m.b.t. mantelzorg en informele zorg, omdat het huidige beleid afloopt. ➡ De insteek is om dit nieuwe beleid op basis van de wensen en behoeften van mantelzorgers binnen de gemeente vorm te geven. ➡ Doel: Beleid laten aansluiten bij de behoeften van de mantelzorgers en (zorg)vrijwilligers.

Wervingsprofiel/vacaturetekst:

Wij zijn op zoek naar mantelzorgers die met ons willen meepraten over een nieuw beleid over mantelzorg.

In onze gemeente x gaan we aan de slag met het opstellen van een nieuw beleid op het gebied van mantelzorg. We zijn hiervoor aan een aantal zaken gebonden maar vinden het heel erg belangrijk om de mantelzorgers te betrekken. Zij weten immers het beste wat er nu wel en niet goed gaat. Help jij ons beleid te verbeteren?

Wat vragen we aan jou?

Het betreft een vrijwilligersvacature. Het project duurt 8 weken. Omdat we je aan het begin willen betrekken vragen we je om alle vergaderingen aanwezig te zijn en de stukken goed door te lezen.

- Je bindt je 8 weken aan dit project;
- Je kan 2-wekelijks 2 uur vergaderen bij gemeente x;
- Je bereidt je minimaal 1 uur voor door de beleidsstukken door te lezen;
- Je geeft ons tussendoor 2x per maand feedback op de gestuurde stukken.
- Je vult eenmalig een online vragenlijst in.

Wie zoeken wij?

Ben jij mantelzorger in onze gemeente x? Dan zijn we op zoek naar jou. Jij hebt de ervaring en kennis die ons verder kan helpen om ons beleid te verbeteren en te verduurzamen op het gebied van mantelzorg. Je durft je mening te geven en je bent kritisch. Je kan goed werken met e-mail en online vragenlijsten.

Wat bieden wij?

Een plek aan de tafel waar het beleid wordt gemaakt. We zien jou als professional en zijn op zoek naar jouw ervaringen als mantelzorger. Je krijgt een onkostenvergoeding van 20 euro voor je aanwezigheid tijdens vergaderingen en een reiskostenvergoeding.

Interesse of meer weten?

Neem dan vrijblijvend contact op met [voornaam] [achternaam] [telefoonnummer] of [email].

SPECIFIEKE DOELGROEP

Als je een specifieke doelgroep wilt bereiken is het van belang om eerst een aantal vragen te stellen:

- Waar komt de doelgroep vaak?
- Wat leest de doelgroep graag?
- Heeft de doelgroep toegang tot internet?
- Bereik ik hiermee de hele doelgroep of moet ik aanvullende zaken inzetten?
- Is de doelgroep taalvaardig?

LASTIG BEREIKBARE DOELGROEP

Hoe bereik je het deel van de doelgroep dat minder makkelijk participeert?

- Komt de doelgroep ergens bij elkaar?
- Gaat deze doelgroep naar verenigingen of buurthuizen?

DOELGROEP OPZOEKEN

Je kunt de doelgroep opzoeken.

- In buurthuizen;
- Bij verenigingen of stichtingen;
- In multifunctionele accommodaties;

INZET COMMUNICATIEMIDDELEN

Het inzetten van communicatiemiddelen.

- De regionale krant, dorps- of stadsblad, landelijke krant, tijdschriften die aansluiten bij de doelgroep, bladen zoals een blad voor patiëntenvereniging, parochiebladen, etc.
- Posters ophangen in buurthuizen, ziekenhuizen, scholen, huisartsen of bij verenigingen en stichtingen.
- Social media zoals Instagram, facebook, TikTok en LinkedIn.
- Websites van de gemeente of van verenigingen en stichtingen.

NETWERKEN

Je kunt netwerken.

- Zorgbelang- en welzijnsorganisaties;
- Ouderenverenigingen;
- Verenigingen of Stichtingen;
- Patiëntenverenigingen;
- Via sleutelfiguren zoals jongerenwerkers of buurtbewoners;
- Via WMO-raad, adviesraad;
- Via je eigen netwerk.

Het is belangrijk dat zowel de professional als de burger beoordelen of de burger geschikt is voor de opdracht. Maak zowel zakelijk als persoonlijk kennis door hobby's en passies te delen. Dit bevordert een gelijkwaardige relatie en maakt zaken bespreekbaarder. Creëer een veilige en vertrouwde omgeving. Prikkel en enthousiasmeer de burger, maar respecteer zijn eigenwaarde. Bereid je goed voor door de situatie en relevante onderwerpen te begrijpen.

TIP 1

Geef inzicht in de organisatie, het hele project en de mogelijke taken en verantwoordelijkheden voor de burger. De werkzaamheden zijn echter nog niet vastgesteld, maar ook afhankelijk van de wensen die de burger heeft.

TIP 2

Bespreek het doel van de samenwerking. Bespreek hierbij ook het traject en de planning. Bied genoeg structuur, maar ook genoeg openheid.

TIP 3

Bespreek motivatie van de burger die mogelijk gaat participeren.

TIP 4

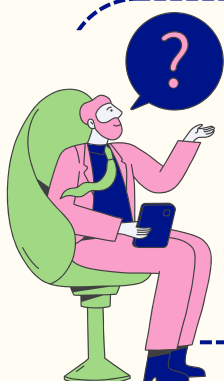
Bespreek vaardigheden en kennis van de burger. Bespreek hierbij ook welke kennis en vaardigheden nog ontbreken en hoe deze eventueel aangevuld kunnen worden.

TIP 5

Spreek duidelijk verwachtingen naar elkaar uit. Vraag hierbij dus ook wat de burger van jou verwacht en/of wat de burger van jou nodig heeft.

TIP 6

Bespreek de onkostenvergoeding.

Sluit het gesprek af met dat jullie beide nadenken over of jullie het traject willen vervolgen en onder welke afspraken. De projectleider kan een verslag maken van de besproken afspraken. Deze kan vervolgens gebruikt worden voor tussentijdse evaluaties. Als je besluit samen verder te gaan maak dan afspraken over:

1. Doel van de samenwerking
2. Rollen, taken en verantwoordelijkheden
3. Traject en planning
4. Beslismomenten
5. Informatie-uitwisseling
6. Vertrouwelijke informatie van het onderzoek
7. Ondersteuning voor de cliënten
8. Vergoeding (reis- en onkosten, vacatiegelden)
9. Faciliteiten en toegankelijkheid

Hieronder staan overtuigingen die een succesvolle burgerparticipatie belemmeren, samen met strategieën om deze obstakels weg te nemen of de impact ervan te verminderen. Onder **opvattingen van de vragende partij** (zoals organisaties of professionals waarmee je samenwerkt) worden de argumenten verstaan die zij kunnen aandragen om geen burgers te laten participeren.

De voorgestelde strategieën kunnen worden ingezet om organisaties als geheel te overtuigen, maar ook om (een deel van) de werknemers binnen die organisaties te overtuigen. De **opvattingen van burgers**, zoals beschreven in een andere categorie, maken het lastig om burgers te vinden die willen participeren. Door rekening te houden met deze overtuigingen tijdens het wervingsproces, kan dit proces mogelijk soepeler en effectiever verlopen.

Opvattingen van de vragende partij

“Straks gaat het mis en dan ben ik verantwoordelijk.”

Je wilt burgers laten participeren en je als vragende partij afzijdig opstellen. Als er iets mis gaat, ben je echter wel eindverantwoordelijke.

De kans dat de participatie en daarmee de beleidsvorming of het project fout lopen kun je zo klein mogelijk maken door:

- Vooraf duidelijk af te stemmen wie wat doet en waar verantwoordelijk voor is. Zo voorkom je onuitgesproken verwachtingen.
- Elkaar tussentijds goed op de hoogte blijven houden over wie wat doet. Als je weet waar iemand mee bezig is, is het makkelijker om tijdig in te grijpen als je verwacht dat het verkeerd kan gaan.
- Geef burgers niet de regie als het om een onderwerp gaat wat grote gevolgen kan hebben. Als je op partnerschapsniveau participeert dan blijf je als vragende partij beter op de hoogte.

“Burgers handelen alleen uit eigenbelang.”

Burgers handelen soms alleen op het niveau van hun leefwereld (kleinschalig), terwijl belangrijke beslissingen vaak op een groter en hoger niveau worden genomen. Dit probleem kun je verkleinen en/of voorkomen door:

- Burgers te kiezen die overstijgend kunnen denken.
- Burgers te kiezen uit meerdere leefwerelden, samen vertegenwoordigen ze een groter deel van de bevolking.
- Dilemma's waar bestuurders mee kampen voorleggen aan de burgers, zo kunnen burgers zich beter inleven in de bestuurders. En andersom, dilemma's waar burgers mee kampen voorleggen aan bestuurders, zo kunnen bestuurders zich beter inleven in de burgers. Burgers en bestuurders met elkaar in gesprek laten gaan.
- Een persoon aanwijzen die de burgers ondersteunt in het vertalen van hun situatie naar een hoger niveau, als een soort tolk.

“Burgers beschikken niet over voldoende kennis of vaardigheden.”

Burgers beschikken mogelijk niet over alle kennis en vaardigheden die nodig zijn om te participeren. Dit probleem is te verhelpen door:

- Burgers de informatie te geven die ze nodig hebben om te participeren.
- Burger te trainen / een cursus te geven.
- Burgers te kiezen met grote cognitieve vaardigheden / veel kennis hebben over het betreffende onderwerp.
- De taken die burgers invullen aan te laten sluiten bij hun cognitieve vaardigheden.
- Als professional realiseren dat burgers kennis hebben aanvullend op die van jou. Ze hebben mogelijk geen vakkennis maar wel veel ervaringen over hun persoonlijke situatie of dingen waar de uiteindelijke doelgroep tegen aan loopt.

“Burgers die participeren zijn allemaal negatief. Ze komen alleen in actie als ze zelf de nadelen ondervinden.”

Burgers zullen sneller gemotiveerd zijn om te participeren als ze ontevreden zijn of als ze verbeterpunten zien. Dit hoeft geen probleem te zijn. Dit kan juist helpend zijn.

- Als je actief burgers werft bereik je ook de burgers die het onderwerp belangrijk vinden, maar niet per se ontevreden zijn over de huidige situatie.
- Zie het als iets positiefs, deze burgers zijn echt intrinsiek gemotiveerd om iets te veranderen.

“Burgerparticipatie kost te veel geld en tijd”

Het kost inderdaad geld en tijd maar het levert ook tijd en geld op:

- Het vergroot vaak de kansen van implementatie en de kwaliteit van de projecten. Daarmee verdien je (een deel van) de investering terug.
- Het kost nog meer tijd als achteraf burgers protesteren tegen je beleid of project omdat het niet aansluit bij hun leefwereld en je het moet gaan aanpassen.

“De representatieve burger bestaat niet.”

Dat klopt, maar dat is ook niet altijd noodzakelijk:

- Je kunt burgers van verschillende achtergronden, leeftijden en opleidingsniveau bij je beleid en/of projecten beleidsvorming betrekken om een relatief representatieve groep te krijgen. Zeker met een kwantitatief onderzoek kun je veel mensen bereiken.
- Je hoeft niet altijd te streven naar representativiteit, ook een niet representatieve burger kan je beleid of project verbeteren.
- Een burger die relatief representatief is voor de doelgroep (vaak niet alle burgers) is mogelijk wel te vinden.

“Het zijn beroepsburgers, in plaats van burgervertegenwoordigers.”

Degene die participeren zijn vaak dezelfde waardoor ze bijna beroepsburgers zijn in plaats van burger. Dit kun je voorkomen door andere burgers te werven.

- Zoek burgers met minder participatie ervaring en zet eventueel de ervaren burgers in om burgers te werven. Zij hebben vaak een grote achterban.
- Het is niet erg als burgers ervaring hebben met participeren. Iemand die continu het belang van de burger benadrukt levert vaak veel op. Een burger hoeft niet representatief te zijn voor de doelgroep om een waardevolle input te leveren.

“Er ontstaat meer ongelijkheid tussen de burgers, doordat de elite vaker participeren krijgen ze meer macht.”

Dit heb je als vragende partij deels zelf in de hand. Jij kan kiezen wie er participeert. Zorg voor een grotere spreiding in soorten burgers.

- Werf juist in andere doelgroepen dan hoog opgeleiden, goedgebekte en autochtone groepen. Zoek mensen passend bij de doelgroep waar het project zich op richt.
- Zorg dat je wervingstekst en strategie ook aantrekkelijk is voor burgers in een kwetsbare positie (bijvoorbeeld laaggeletterden).

Opvattingen van de burgers

“Ik heb geen tijd om te participeren.”

Burgers hebben het druk en niet altijd tijd om te participeren. Hier kun je rekening mee houden door:

- Geef als vragende partij duidelijk aan wat de tijdsinvestering zal zijn.
- Geef als vragende partij aan dat burgers hun grenzen duidelijk aan moeten geven tijdens het participatieproces.
- Neem burgers mee bij het plannen van vergaderingen; tijd en locatie
- Beperk de belasting voor burgers. Bijvoorbeeld elkaar spreken via de telefoon of schriftelijke feedback geven scheelt reistijd.
- Probeer juist de burgers te vragen die nog niet veel vrijwilligerswerk doen of nog niet participeren. Zo wordt de groep waar je uit kan putten groter.

“Ik heb geen zin om te participeren.”

Niet iedere burger heeft zin om te participeren, dit hoeft geen probleem te zijn.

- Probeer burgers te benaderen die wel geïnteresseerd zijn.
- Maak de voordelen van burgerparticipatie inzichtelijk.
- Zet een beloning tegenover burgerparticipatie.

“Ik heb geen geld om te participeren.”

Burgers willen vaak niet dat participatie hun geld kost. Dit probleem kun je beperken door:

- Burgers een onkostenvergoeding te bieden.

Trainingsen

We bieden trainingen om burgerparticipatie te verbeteren. Deze trainingen helpen professionals en burgers om beter samen te werken en elkaars stem te horen. Met praktische tools en duidelijke uitleg leert u hoe u burgers kunt betrekken bij plannen en projecten.

Onze trainingen bieden tips en voorbeelden om direct mee aan de slag te gaan. Meer weten? Scan de QR-code voor de betreffende training.

Coachingsmodule burgerparticipatie

Deze module behandelt alle aspecten van burgerparticipatie in onderzoeksprojecten. Daarnaast worden succesfactoren, uitdagingen en praktische tips van een ervaren participant besproken.

Masterclass Burgerparticipatie

In de Masterclass wordt dieper ingegaan op de inhoud van betekenisvolle burgerparticipatie en hoe dit in de praktijk kan worden toegepast. Deelnemers nemen hun eigen casus of project mee en kunnen hier vragen over stellen.

Deel je verhaal – voor ervaringsdelers

Er is niet één juiste manier om een ervaringsverhaal te delen. Het is belangrijk om jouw verhaal te vertellen op een manier die bij jou én bij het publiek past. In deze training vind je tips en suggesties.

Wij zijn voortdurend bezig met het ontwikkelen van nieuwe trainingen. Bekijk het actuele aanbod op: burgerkrachtlimburg.nl/burgerkrachtacademie

Wil je aan de slag met burgerparticipatie?

Neem dan vrijblijvend contact op met een van onze experts.

 burgerparticipatie@burgerkrachtlimburg.nl

 contactpersoon: Marja Veenstra

 +31 (0)46 420 81 59